

הודעות כרצון הש.ב. - לשם מה עצור ביותר במדינה

המחוקק האנגלי, שיצר גם את החוק הישראלי הקיים, ביקש בפירושו למנוע אפשרות של גיזול זה של המעצר. הוא איפשר למוסדות החוק להחזיק אדם במעצר אם הוא נאשם ברצח (דבר שאינו נוגע לחירות), או אם התביעה מצליחה לשכנע את השופט שישים שיקולים כבדי-משקל להחזקתו במעצר. חובת-ההוכחה היא על התביעה — ואם אין היא רוצה או יכולה לגלות את נימוקה, "מטעמי בטחון", הרי מושמת כחנת המחוקק לאל.

ענין השיחרור צץ והפעם הרביעית. בפעם הראשונה נתבקש השיחרור עוד בימי החקירה המוקדמת בפני שופט-השלום, אחרי שהחקירה נגד חירותי נסתיימה. השופט קבעה שאין הדבר בגדר סמכותה.

בקשת השיחרור השניה הגיעה לבית-המשפט המחוזי, בהרכב חוק ובלתי-רגיל. שלושה שופטים מכובדים מאד — הנשיא-התורן קנת, והשופטים גביון וונדלביץ — שמעו ארוכות את נימוקי הצדדים, החליטו שאין הצדקה להמשך מעצרו של חירותי. הם שוכנעו במידה כה חזקה, עד שצוה לשחרר את חירותי בו במקום, 36 שעות לפני המועד שהם עצמם קבעו להשמעת ההחלטה.

ואז קרה דבר בלתי-רגיל בתולדות המשפט. הממשלה פנתה לנשיא בית-המשפט העליון, יצחק אולשן. אולשן ביטל את החלטתם המנומקת של שלושת השופטים, החזיר את חירותי למעצר. אולם אפילו הוא קבע תנאי: שהמשפט יתחיל לפני יוני, כחנתו היתה שכל המשפט יסתיים, מן הסתם, לפני התחלת פגרת-הקיץ. תנאי זה היום על-ידי התביעה. הצורה היתה פשוטה: היא הטילה על תובעת אחת — מרים בן-פורת — להופיע גם במשפט חרותי וגם במשפט רצח קסטנר, דבר שמנע ממנה את האפשרות לקיים את המשפט במועד שנלקח בחשבון על-ידי אולשן. ב-צורה זו הוכנסה שחרותי יישוב עוד כחצי שנה במעצר המשטרה, ללא כל פסקדין של בית-המשפט.

החלטת אולשן גרמה לזעזוע. שלושת השופטים סירבו להמשיך במשפט, בצורה שנתקבלה בחוגי המשפטנים כהפגנת-מחאה נגד השופט אולשן, שהזים את כל שיקוליהם המנומקים של שלושתם. המשפט הועבר להרכב אחר, בלתי-רגיל בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב, בו היו קיימים

בשנים האחרונות רק שני הרכבים לשמיעת משפטים פליליים. לצורך המשפט נולד הרכב שלישי, בראשות נשיא בית-המשפט נתן בריזכאי, שלא טיפל בשנים האחרונות במשפטים מסוג זה.

★ ★ ★

„אפילו אם יושם מצור...“

ב פני בריזכאי עלתה הבקשה הרביעית לשיחרור חירותי. ובפעם הראשונה התערב בדבר האיש המיסתורי, הממונה על הש.ב., שעד כה הקפיד שלא להופיע ברבים, כנראה מתוך מחשבה שיש צורך להפעיל את כל התותחים. להלן מפרסם העולם הזה במלואו את החלק הראשון של עדות הממונה על הש.ב., בתוספת הערות העתון להבהרת הרקע. מאחר שנשיא בית-המשפט רשם את הפרוטוקול כמו ידיו, בצורה הכוללת כמעט רק את השאלות, וללא השאלות, הוסיף העולם הזה בכמה מקומות את השאלות, כפי שנרשמו על-ידי כתביו, במקומות שנראה כי הדבר דרוש להבהרת העניין.

האיש הקטן: אני הממונה על שירותי-הבטחון במדינה. יודעים לי פרטי האישום נגד הנאשם חירותי. אנו מתנגדים לשיחרורו בערבות ונימוקי הם:

- הנאשם הוא אחד מהמנהיגים החשובים ביותר של המחתרת שפעלה לאחרונה במדינת-ישראל.
- לנאשם תפקיד מיוחד במחתרת: מצד אחד מנהיג ומצד שני איש ביצוע, איש מבצעים...
- הנאשם מחזיק בידיו את עצם האורגניזציה לביצוע מעשי טירור, כגון: נשק, סדר-יבשה, הכרת אנשים באופן אישי, מגע עם אנשי ביניים.
- למיטב הכרתי יש לנאשם השפעה גדולה על צעירים. בשיחרורו הם יראו הצלחה גדולה למחתרת. בידי הנאשם כל החושים. לאנשים בחוג חשוב שיצא, כדי להסדיר ענינים חשובים. בחנתי את הדברים, ולמיטב הכרתי ומצפוני קיימת סכנה למעשי טירור נוספים. נשקפת סכנה רצינית באם ישתחרר. הפיקוח אינו נותן דבר. יש להם דרכי קשר-ביניים, על-ידי מגע שונה. אפילו אם יושם מצור על ביתו, יקויים הקשר.

וזוהי טענה מוזרה מצד אדם המספר כי הש.ב. ידע מזה שנים על-כך שחירותי מנהיג מחתרת, אך לא אסר אותו, וגם לא העמידו לדין, על ענין הכרוז נגד השופט פרץ. אחת מן השתיים: אם אמנם כל דרכי-הפיקוח אינן יעילות, משמע שהש.ב. קיבל על עצמו אחריות כבדה, ונזוהא באחריות לכך שרצח קסטנר היה אפשרי. ואם הפיקוח היה יעיל בכל זאת, אין שום סיבה מדוע הוא לא יהיה יעיל גם הפעם.

★ ★ ★

רצח סלווין לוי

היועץ המשפטי: יש לך איזו סינה אישית נגד הנאשם?
האיש הקטן: אין לי סינה אישית נגד הנאשם. אינני מכיר אותו אישית. להיפך, אחרי צרפין — שם קיבל הנאשם עונש של 12 שנות מאסר — חשבנו איך להיפטר מהסירור. חשבנו על דרך המניעה, על גיטה. ביום העצמאות השביעי, פגשתי לשר-הבטחון בבקשה לשיחררו (את חירותי). לא כולם הסכימו לכך שרצח קסטנר היה אפשרי. ואם הפיקוח היה פיקפוק. בכל זאת החלטתי לטובתו, והוא שוחרר.

בשבוע לאחר ששוחרר, הגיעה ידיעה כי הנאשם נפגש שוב עם אנשי-המחתרת. שוב דיברו על הדרכה, נשק, ושוב הפך הנאשם לרוח החיה ולמרכז-הפעולות של הסירור.

היועץ המשפטי: איזה סוג של פעולות?
האיש הקטן: פעולות להחזקת המחתרת: לקיום המחתרת. כספים, אימונים על אנשים לקבלת כסף, לקיום המחתרת. ציר פעולתם היה הסירור האישי. הגיעו ידיעות על תוכניות לרצח של אנשי-מודיעין, סלווין לוי, שרה-חוף הבריטי, ואריק גינזסטון.

שוב מתעוררת אותה הטענה: אם ידע הש.ב. על כל התכניות הנוראות האלה (ואם אמנם היו), ואם כל דרכי המניעה מטבען אינן יעילות — מדוע לא פעל הש.ב. עוד אז נגד חירותי? **היועץ המשפטי:** היו עוד תוכניות?

העצור

יעקוב חרותי, בן ה-30, על ספטל הנאשמים, אחרי חמישה חודשי מעצר, מחזיק לעבר אשתו, ילידת אמריקה, שאינה מבינה עברית, הנמצאת בחודש השמיני להריונה. מטופלת בילד, ביקרה אשת חרותי ברוב הישיבות של בית-המשפט.

האיש הקטן: היתה גם תוכנית לפגוע שוב בשגרירות הסובייטית. לפוצץ את בית השגרירות. הם חשבו שבבקבות הפיצוץ תבוא התערבות סובייטית, ואחרי כן התערבות אמריקאית, ואז תבוא ההצלה. היה חשש כי גם בתוך המחתרת עצמה תעשינה פעולות-טירור, כדי לחסל חשבונות אישיים. לשיחרורו של הנאשם יכולה להיות השפעה גדולה על כך.

היועץ המשפטי: הפרעתם באיזו צורה שהיא לנאשם להסתדר בחיים, אחרי שיחרורו מבית-הסוהר?

האיש הקטן: להיפך. ידענו שהנאשם מתלבט כיצד להסתדר. החלטנו לא להפריע לו. ידענו שהוא צריך לקבל רשיון של עורך-דין. שקלנו ולא עמדנו בדרכו. היו לו קשיים כלכליים. מצאנו קרוב, דוד מצד אמו, ופנינו אליו שיספיע עליו שיחזל ממעשיו. אמרנו לו שאנחנו דורשים דבר, וכי נהיה לו בשיקום וכו'. זה היה באוגוסט 1955. הדוד ענה בשמו כאילו זו פרובוקציה של השלטון. הוא הצליח לשכנע את הדוד יותר מאשר הצלחנו אנו לשכנעו.

★ ★ ★

אקשטיין איים!

היועץ המשפטי: מה בקשר לכרוז נגד השופט פרץ?
האיש הקטן: לידת הכרוז היא גם לידת רצח קסטנר. הנאשם עמד מאחורי כל התכנית: להטיל את הפרובוקציה על השלטונות. היה נסיון להטיל את האחריות לכרוז על השלטונות, והנאשם עמד מאחורי אקשטיין, שאיים שיגיד שהשלטונות נתנו לו את הכרוז. לנאשם היתה השפעה מוחלטת על אקשטיין.

היועץ המשפטי: מי חיבר את הכרוז?

האיש הקטן: אין לנו עדות על מנסח הכרוז. יש לנו אינפורמציה. יש לנו גם אינפורמציה על יוזם-הרעיון, שאמר לאקשטיין לאיים שיאמר "שהממשלה נתנה לנו את זה...". כל הענין הוה נראה שותף למדי. שום ברדעת לא היה מעלה על דעתו כי ממשלה מעויינת בהפצת כרוז נגד שופט, שהוציא פסקדין אשר דוקא הממשלה היתה מעויינת בו באופן חיוני. מבחינה זו יש הבדל עצום בין הכרוז לבין רצח-קסטנר, שבו יכלו להיות מעויינים אנשים הקרובים לשלטון, במידה שלקסטנר היה חומר שעשוי היה להטיל אור שלילי מאד על חלקם באי-מיניעת השמדת יהודי הונגריה.

האם מישהו יכול להעלות על דעתו כי הש.ב. הגדול, המחזיק בידיו את כל מכשירי-הכוח של המדינה, ייבהל מאיום מטופש כזה מצד אקשטיין?

אדרת: מתי הודבק הכרוז נגד השופט פרץ?

האיש הקטן: הכרוז הודבק במרס 1956. הדביקו אותו בניסין שמעון, דניאל זרניצקי ואריה רינביטקי. זרניצקי היה איש שירותי-הבטחון.

אדרת: לזרניצקי היה מותר להדביק את הכרוז?

האיש הקטן: לזרניצקי היתה הרשאה כללית. לא היתה אפשרות למנוע את הדבקת הכרוז. אם היינו יכולים, יתכן שהיינו מונעים את ההדבקה.

אדרת: ביצעתם מעצרים אחרי הכרוז?

האיש הקטן: מיד. עצרנו את אקשטיין. הוא הודה שהיה האחראי להדפסת הכרוז. אקשטיין איים שאם נאשים אותו, יאמר שהש.ב. נתן לו את הכרוז.

סיפורי את הסיפור לשר-המשפטים, והוא שקל שלא יהיו עוד מאסרים, בשל העדר הוכחות. היינו בסותים שהנאשם הוא האחראי, וכי הוא גם אחראי לכל ריקודי-השדים סביב הענין. היתה לנו רק עדות זרניצקי, ואיום הפרובוקציה של אקשטיין, בהדרכת הנאשם.

אדרת: יש לך השכלה משפטית?

האיש הקטן: אין לי השכלה משפטית.

אדרת: מחוץ להודעה של זרניצקי ולהודאה של אקשטיין, לא היו לכם יותר הוכחות? אקשטיין התקשר אתכם אחרי הכרוז?

האיש הקטן: המחשבה היתה כבר בעקבותי, ולכן הוא התקשר איתנו והודה, כדי שלא יעשו לו שום ענין מפני שסיפר. לא הסכמנו ועשינו חיפוש בדפוס אביו. הוא הדפיס את הכרוז בבית-דפוס ממול, ובעלה-הדפוס העיד כי אקשטיין מסר את הכרוז להדפסה. בכל זאת, שר-המשפטים מצא שלא היו הוכחות.

אדרת: לא היו לכם הוכחות נגד אקשטיין?

האיש הקטן: נגד אקשטיין היו לנו הוכחות, ובכל זאת נמנענו מלהעמידו לדין. אלה היו שיקולים שלנו.

אדרת: אקשטיין היה איש ש.ב.?

האיש הקטן: הוא לא היה איש ש.ב. כנה. הוא היה שליח המחתרת לש.ב. אף פעם לא האמנו לו, אם כי הוא בא והתנדב לפעול. בדקנו אותו, ולא התלהבנו ממנו במיוחד.